

לימוד בחבורה*

הרב אביב זגלמן

הצורך בלימוד בחבורה
שיטת המהר"ל בלימוד התורה
סוגים שונים של שיתוף ושיתוף
תורת המחלוקות
תורת בבל ותורת ארץ ישראל
הלימוד כפי הלמד
שיטת השלישייה - מבנה ומצב נפשי
שייכות לציבור בעידן של מימוש עצמי

...משלו משל, למה הדבר דומה? לעשרה בני אדם שבאו במסיבה אחת, אחד הביא דגים גדולים, ואחד הביא דגים קטנים, ואחד הביא דגים מלוחין ותפלין, ואחד הביא כרוב ותרדין שלוקין, ואחד הביא בצים, ואחד הביא גבינה, ואחד הביא בשר של שור, ואחד הביא בשר של איל, ואחד הביא של עופות, אכילה אחת הביאו על שולחנן, כל אחד ואחד נטל עשר אכילות והלך לתוך ביתו. כך - כיון שבא אדם לבית הכנסת ולבית המדרש ולמד מהן פסוק אחד דבר אחד הלכה אחת, כל אחד ואחד נוטל עשרה הלכות, עשרה פסוקין, עשרה דברים והולך לתוך ביתו, לפיכך הייתי אומר, אפילו ישב אדם ועוסק במעשה מרכבה ובכל מידות טובות בעולם, יניח את הכל וילך לבית הכנסת ולבית המדרש ולכל מקום שמחדשין בו תורה. שבישיבת בית הכנסת ובית המדרש שמחה מתחדשת לו בכל יום תמיד.¹

הצורך בלימוד בחבורה

כאשר אנו בוחנים תהליכים גדולים המתרחשים בעולמנו נוכל לשים לב שרוב המהפכות הגדולות החלו לאו דווקא מדבקות באידיאל כל שהוא אלא דווקא

* מאמר זה מורכב ממערך שיעורים שהועבר לשיעור אי' שנת תשס"ו מאת הרב אביב, השאלות והתשובות שהתווספו בהערות השוליים נכתבו כמות שנשאלו בשיעור. שיכתוב ועריכה: דודי פוקס.
¹ אליהו רבה (איש שלום) פרשה י"ח.

מצרכים פרקטיים-טכניים. בזמן הווה צרכים אלו נראים לנו כמציאות הנוצרת בדיעבד אך בסופו של תהליך ניתן לראות את האידיאל הגדול שהתפתח ממציאות קשה זו.

אומרת הגמרא במסכת יומא²:

אף על פי שיורדת אש מן השמים מצווה להביא מן ההדיוט.

דווקא מההדיוט - הגשמי, העכור, דווקא ממנו מצווים להביא את אש הקודש. אנו רואים שישנו צורך בעולם שאותם אידיאלים נישאים מעולמות עליונים יבנו על ידי צרכים תחתונים בעולם המעשה.

רעיון החבורה, אף הוא, נוצר מצרכים לימודיים-טכניים הנדרשים יום יום בבית המדרש ומחוצה לו. נתחיל בפרוט של הצרכים שהובילו ליסוד רעיון החבורה, ולאחר מכן נעבור לברור האידיאל שבו.

לימוד התורה הופך אצל תלמיד הישיבה הבוגר למעין אומנות. כלומר, העיסוק בעולם התורה מחייב את הלומד לשתף את עולמו הפנימי בין הדפים, התלמיד מנכס לעצמו סוג מסוים של צורת חשיבה עמה הוא פותח את הספר ודרכה נוצרות השאלות המבררות את הנלמד. תלמידים הנמצאים בעמדה זו לא יבואו על סיפוקם בשיעור כזה או אחר מכיוון שרצונם הוא לקבל מענה לשאלות המטרידות אותם באופן אישי ולהתפתח לתשובות בסגנון המתאים לצורת הלימוד והחשיבה שלהם הבאה מיסוד נפשם, ולא לקבל את היצירה כפי שהתחברה לנפשו של מעביר השיעור.

אך מצד שני ברוב המקרים נוצר חלל עצום ביכולת ליצור מתן תשובות עמוקות המבררות את אמיתות הנלמד. חלל זה מורגש בצורה קשה דווקא אצל התלמידים שרכשו מכבר את היכולת ואת הרצון לחקור בצורה עמוקה ואמיתית וכעת מרגישים כעומדים על סף פתחו של בירור אמיתי אך אין הם נוגעים בו.

היכולת והרצון להגיע **למשכיות הכסף**³ כבר נמצא אך ישנו צורך בעוד מהלך שיוביל למציאת **הזהב** עצמו.

הצורך השני מגיע בשלב מאוחר יותר, השלב בו התלמיד הממוצע עוזב את עולם הישיבה לטובת בניין העולם.

לצערנו נוצרה תופעה שבשלב זה הלימוד נעלם מהר מאוד מסדר יומו של התלמיד (שעכשיו כבר הפך ל'בעל בית'...).

אין ספק שישנו קושי ברמה הציבורית ליצור פרטים שעובדים ולומדים בעיון בצורה יומיומית.

² דף כ"א עמוד ב'.

³ על פי הפסוק במשלי (כ"ה, י"א): "תפוחי זהב במשכיות כסף, דבר דבור על אופניו" ועל פי פירוש הרמב"ם על הפסוק בהקדמתו למורה נבוכים.

הציבור שמחזיק בלימוד מסודר תוך כדי עיסוקיו הוא דווקא ציבור המשיך עצמו למסגרות קבועות, מסגרת ה'דף היומי' משמשת כדוגמה מוצלחת לכח השייכות הציבורית כמנוע הדוחף ללימוד⁴.

צורה זו אינה מספקת את בוגרי הישיבות הדורשים לימוד בעיון מעמיק שאינו יורד מרמת הלימוד לה הורגלו בישיבה. להם אין מסגרות כיום, ובהמשך נציע פתרון לצורך זה.

שיטת המהר"ל בלימוד התורה

אומר המהר"ל בינתים התורה⁵:

לפי מה שהתורה היא השכל העליון שהוא נבדל מן האדם ושכל האדם עומד בגוף האדם שהוא גשמי, ולכן צריך האדם אל הכנה שיקנה השכל הנבדל.

במשפטו הראשון לפרק מתמצת המהר"ל את שורש הבעיה העומדת בפני כל אדם הרוצה לעסוק בלימוד התורה.

המהר"ל מתאר כאן ובהמשך הפרק את הפער העצום העומד בין השכל הגשמי המוגבל לשכל האלוקי האינסופי המשתקף אלינו מדרכה של תורה.

בהמשך הפרק מתבטא המהר"ל בחריפות, ואף מכנה בשם "טיפשים", את תלמידי החכמים אשר נשארים בדרך הלימוד של השכל הגשמי, עליהם נאמר⁶:
"תָּרַב אֶל הַבְּדִים וְנִאָּלוּ".

והנה הצעתו של המהר"ל לפתרון בעיה זו:

וזה שיהיה קנין התורה בחבורה שעל ידי חבורה קונה השכל הנבדל, ואין דומה אל החכמה שהוא מתחכם מעצמו שאתו שכל עומד בגשם ואינו שכל נבדל, רק השכל שהוא נקנה בחבורה השכל הזה נבדל לגמרי מן הגוף... ואם הוא לומד תורה על ידי החבורה שכל אחד מוציא שכלו אל אחר ואחר מקבל אותו, ואצל האחר שקבל מן חברו הרי אצלו הוא שכל נבדל, שהרי לא היה עומד בו עד שבוזה הוא נעשה שכל נבדל...

⁴ שאלה: אנו מכירים רבנים, פוסקים ואדמו"רים גדולים שיושבים בחדרם ולומדים לבדם!
תשובה: כוחם של רבנים אלו נובע מאותו ציבור שעוטף אותם כגון: חסידויות, ישיבות, קהילה עירונית וכו'. גם כאשר הם לומדים לבדם הם מושפעים ומשפיעים על אותו ציבור שעומד מאחור. למעשה ניתן להגיד שכל לימודם נעשה במין חבורה.

⁵ פרק ו'.

⁶ ירמיהו נ', ל"ו.

מבין המהר"ל, שעל מנת שנתעלה מעל רמת השכל הגשמי צרכים אנו ליצור מציאות חדשה הנקראת "שכל נבדל", מציאות זו אמורה להיות הקרובה ביותר לחכמה האלוקית.

יצירת אותו שכל נבדל מתרחשת, לדעת המהר"ל, על ידי צורת הלימוד בחבורה. צורת לימוד זו בנויה על שיתוף הדעות והשכלים היוצר מעין "שכל נבדל" כדבריו. בהמשך הדברים ננסה לבאר מהי בדיוק אותה חבורה. ממשיך המהר"ל ומתאר מציאות קשה בה התגלות השכל האלוקי-תורני נותר במעמדו השפל:

ועוד יש לדעת כי אם לא למד כלל היה קונה דבר שהוא קרוב אליו ויכול להבין אותו בקלות ולא היה מקבל סכלות, אבל כאשר רוצה להשכיל והרי כאשר עוסק בד בבד אינו שכל נבדל רק שכל עומד בגוף, ובוודאי מטפש כי אינו יכול להתחכם כל כך. ודומה למי שאינו חכם אם אינו מבקש להתחכם יותר מדאי רק כפי ערך חכמתו יכול לדעת ולהבין, אבל כאשר רוצה להתחכם בדבר שאינו שייך לו בודאי מטפש כי יוצא מן השכל.

אם היה האדם נשאר בחכמת השכל והמדעים - היה מרויח לפחות את חלקה זו, אך ברגע שניסה גם להוריד את החכמות האלוקיות לרמת המדעים המוגבלים, דהיינו 'בד בבד' בלשונו, טיפשותו גם מחלחלת לחוכמות השכל הגשמי.⁷

במקור אחר ניתן למצוא את תפיסת עולמו של המהר"ל ביחס לבית המדרש⁸:

בפרק ד' דברכות: 'בכניסתו לבית המדרש מתפלל יהי רצון שלא אכשל בדבר הלכה ולא אומר על טהור טמא וישמחו בי חברי ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם'. הרי שאף בתלמידי חכמים, גדולים, לב האדם נוטה לשמוח כאשר ימצא בדברי זולתו חסרון, כי כל אדם בטבעו ששמח בשלמות אשר יש לו על זולתו ולכך מתפלל שלא ילך אחר טבעו וישמח כשחברו נכשל בדבר הלכה והוא אינו נכשל.

נראה מהבנתו של המהר"ל, מתוך ניתוח התפילה, שכל היחס והמיקוד בעולם הלימוד מתחיל ומסתיים באנשים **הסובבים** את הלומד ולא דווקא בלימוד כשלעצמו.

⁷ ברגע שאדם מתעסק בחכמה שאין הוא יכול לה ברמתו אך הוא משלה את עצמו שהוא בקיא ברמה זו, אותו אדם יפסיד הכל. לדוגמא: אם ניתן לילד בכיתה ה' תרגיל אקדמאי אנו נהפוך את הילד לטיפש יותר בכך שנשלה אותו ברמת ההבנה של התיבות מולו, מכיוון שהילד צופה בהם בצורה שכיחה תקופה ארוכה הוא מאבד את היכולת להבחין האם הדבר מובן או לא. למעשה אותו ילד יאבד את החוש הנותן לו מדד האם נתון כל שהוא מוסבר כל צורכו.
⁸ בהקדמה לספרו תפארת ישראל.

למתפלל הנכנס לבית המדרש אכפת מייחס חבריו לתלמודו ולא דווקא מהמסקנות אליהם יגיע מתוך הלימוד. האמירה הנובעת מכאן הינה רצון לבית מדרש בו הלומד חווה את המציאות מסביבו בתוך בית המדרש ומכניס אותה בעצם לימודו.

השאלה שאנו צרכים לשאול את עצמנו היא האם כיום כיוון חשיבה זה עדיין רלוונטי? האם כיום יש תפיסה כזו של בית מדרש?⁹

סוגים שונים של שיתוף ושותפות

מבאר הרב קוק את יסוד השותפות בעולם¹⁰:

יסוד השלום והאחדות בין בני אדם יצויר על פי שני מיני הערות: או מצד ההכרה הפנימית בחפץ עליון שהוא לתכלית השלום והאחדות בין בני אדם, מאחר שכולנו אחים אנחנו לאבינו שבשמים. ובאחדות ושלום בני אדם יוכלו ליצאת לאור החמודות הגדולות של שלימות החכמה והצדק והמשרים.

הצורה הראשונה המבוארת הינה שותפות חברתית הנבנית במטרה להגיע לשלמות אלוקית הניתנת לבנייה בעולמנו דוקא על ידי האחדות בין הבריות¹¹.

ויש אופן פשוט, שהאדם מכיר שהוא מדיני בטבע ובהתבודד כל אחד בתועלותיו לא יעלה בידו חפצו, גם לא יתגבר על חזק ממנו. אבל הרבים בהתאחדם על ידי השלום ישיגו חפצם, וימצא כל איש פרטי חפצי לבבו.

הצורה השנייה לשותפות היא המוכרת לנו כיום - שותפות אינטרסנטית. כל אדם רואה רווח בכך שיחיה עם חברו. הרווח היינו גם תועלתני וגם נהנתני. מכיון שלי כפרט אין יכולת לעשות הכל לבד אני צריך את האחר ולכן כדאי לי לחבור אליו.

...אמנם כשנתבונן בדבר נראה, שיש הבדל גדול בין האחדות שתמצא על ידי הסבה האמיתית הגבוהה, מצד ההכרה בחפץ התכלית העליונה שבאה רק על ידי שלום הבריות, ובין האחדות שתמצא מפני הערת טובתו של כל יחיד. כי הראשונה נוסדה

⁹ מעניין לשים לב לנוסח התפילה לפני הלימוד המובא על פי האר"י: "יהי רצון מלפניך ה' אלוקי ואלוקי אבותי שתאיר עיני במקור תורתך ותצילני מכל מכשול וטעות הן בדיני איסור והיתר הן בדיני ממונות הן בהוראה הן בלימוד. גל עיני והביטה נפלאות מתורתך. ומה ששגיתי כבר העמידני על האמת, ואל תצל מפני דבר אמת עד מאוד. כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה". אנו לא מוצאים בתפילה זו שום אזכור לעוד משתתף מלבד הלומד עצמו.

¹⁰ עין איה על מסכת ברכות חלק א' פיסקה כ'.

¹¹ **שאלה**: מדוע השלמות האלוקית בנויה דווקא כך שהיא צריכה להגיע לעולם דרך אחדות הבריות? **תשובה**: הקב"ה שמו אחד הוא, ולכן הופעתו נמצאת רק במקום המתאים לכך, במקום שמצויה בו אחדות.

באהבת הכלל באמת, על כן כרבות ימיה תוסיף אהבת הכלל להתגדל והיא כנסיה שהיא לשם שמים שסופה להתקיים. אבל האחדות למטרה של אהבת כל יחיד לעצמו, היא אחדות מקרית, ויסודה היא אהבת הפרט העצמית, אין סופה להתקיים, כי אין לה מרכז אמיתי.

על פי דברי הרב קוק צורת השותפות הראשונה, ההתחברות לשם שמים, רצונה להגיע לרצון האלוקי האינסופי ולכן ממילא הרצון והדבקות¹² בשותפות זו תגדל ותשתכלל כל הזמן ולא תאבד מכוחה בשום שלב מהדרך. לעומת זאת צורת השותפות השנייה מתוארת כשותפות התלויה בדבר, ואכן ברגע שיעלם 'הדבר' דהיינו הצורך שלי באחר ממילא תעלם השותפות. ממשך הרב קוק לטובת הספקנים שבינינו :

ואף על פי דלכאורה מתגדלת האחדות אבל לסוף כל יחיד יחפץ למשך לעצמו רב הנאה, ותצא כאש שנאה ומלחמת אחים... והיה חיבור שסופו מביא לפירוד וחסרון גדול.

ברגע שהרווח של פרט מסוים בשותפות יעלם לא תהיה לו בעיה לפרק את החבילה מכיון שכל יצירת היחבילה נוצרה במטרה לספק אותו, ברגע שהשותפות לא מקיימת את יעודה - אין לה מקום במציאות. אומרת המשנה במסכת פאה¹³ :

האחין שחלקו נותנין שתי פאות, חזרו ונשתתפו נותנין פאה אחת. שנים שלקחו את האילן נותנין פאה אחת, לקח זה צפונו וזה דרומו - זה נותן פאה לעצמו וזה נותן פאה לעצמו.

ניתן לשים לב לשני מקרים במשנה שלפנינו, האחד מספר על **אחים** שחלקו את ירושתם אך לבסוף חוזרים ומתחייבים להפריש פאה אחת, מול שני **שותפים** הקונים ביחד אך לבסוף מפרישים כל אחד פאה משל עצמו.

המשנה לא מספרת סיפורים אלו במקרה, אלא באה לתאר לנו את שני סוגי השותפות. האחד - בסיפור היורשים שמטרת שיתופם היא המשכיות בית אביהם ולכן גם אם יחלקו את ירושתם סופם לחזור ולהתאחד, והשני - סיפור השותפין שמטרתם רווחית-אינטרסנטית ולכן גם אם קנו את האילן ביחד סופם להתחלק ולהתפזר.

¹² **שאלה:** למה לא ניתן לאהוב את האדם האחר בלי לשתף את אלוקים בסיפורי היכן נמצאת אהבת אדם הפשוטה?

תשובה: כל המידות הטובות שבעולם נובעות מהקב"ה, גם אם האדם המושפע לא יודע מקיומו של הקב"ה אין זה עושה אותו מושפע פחות, ולכן ניתן לומר שכל אהבת אדם 'פשוטה' מושפעת ממידותיו של הקב"ה, בידעה או אפילו בהכחשה של האהבה.
¹³ פרק ג' משנה ה'.

נעיין באמרתו של יוסי בן יועזר¹⁴:

יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים קבלו מהם. יוסי
בן יועזר איש צרדה אומר, יהי ביתך בית ועד לחכמים, והי מתאבק
בעפר רגליהם, והי שותה בצמא את דבריהם.

הרב חרל"פ¹⁵, אחד מתלמידיו המובהקים של הרב קוק, ממשיך לתוך המשנה
באבות את תורת רבו ועל פיה מחלק בין הגדרת שותפים להגדרת ציבור.

ובא יוסי בן יועזר לפרש את שני החלקים הראשונים שבדברי שמעון
הצדיק שהם תורה ועבודה, ואמר שמעתה עיקר ההתאמצות הוא
שיהיה ביתך בית ועד לחכמים, להיות מחובר יחד בהתחברות
נאמנה, כאיש אחד חברים. 'זהו מתאבק בעפר רגליהם' שכל אחד
יכבד את חברו כאילו היה רבו. 'זהו שותה בצמא את דבריהם' כי
בזה תשיג צמאון גדול לשתות את דבריהם.

וביאור עניין ההתחברות הוא דהנה יש התחברות אמיתי ויש
התחברות בלתי אמיתית, הבלתי אמיתית היא התחברות שכל
מגמתה להגיע לזמן שיוכל להפרד מהם ולעשות לביתו... ונמצא
דגם עכשיו לפני שנתפרדו אין זה אלא פירוד בצורה של
התחברות. לא כן ההתחברות האמיתית שהיא בהפך, כל הכוחות
שמשקיעים המתחברים הם בעיקר משום התחברות.

ובערך זה הוא ההבדל בין שותפות לציבור, שותפות הוא מצד
ההשתתפות בלבד וכל כוחם וחלקם בהשתתפות הוא לפי הערך
שיקבלו חלקם לכשיתפרדו ויתחלקו בניהם... לא כן הציבור שהוא
התחברות שלא מצד חלוקה של אחר כך...

הראשונה הינה השתתפות, דהיינו כל צד נותן את חלקו וכוחו עד שיתפזרו וילך
כל אחד לדרכו עם רווח כל שהוא באמתחתו. לעומת הגדרת הערך 'ציבור' אצלו
אין מטרת רווח.

השאלה העולה מפשט המשנה היא כיצד ניתן בצורה מעשית ליצור בית שהיינו
'בית ועד חכמים'! מתי יוצא לי בתור אדם פשוט להכניס לביתי גדולי תורה
ולשבת יחד איתם ללמוד משותף?

כדי לתת למשנה במסכת אבות גם נפח מעשי ולא סתם אמירה לפולקלור, טוען
הרב חרל"פ לכיוון שונה בהבנה:

...הרמב"ם ז"ל מפרש יהי ביתך שתשים כל ביתך במקום של הבית
ועד לחכמים, היינו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, עד שאם ישאלו

¹⁴ מסכת אבות פרק א' משנה ד'.

¹⁵ מי מרום ב' - פירוש על מסכת אבות פרק א' משנה ד'.

באיזה מקום נתחבר? באיזה מקום נתוועד? יאמר לו בבית פלוני... ואמנם הגיע הדור שהמעלות הנשגבות האלה יהיו גם מצד הרבים ולא מצד היחיד בלבד... שכן עיקר המגמה העליונה הוא גילויי השראת שכינה על הרבים... ולכן באו דברי יוסי בן יועזר 'יהי ביתך בית ועד לחכמים' כלומר שמעתה עליך להתאמץ להמצא דוקא אצל הרבים ולא תוכל עוד להגיע למדרגות אלו בתור יחיד, ולפיכך גם השגה זו שמעתה נזקקים דווקא לזכות הרבים, לא השיגו כי אם הזוגות יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן.

על פי הבנה זו המשנה מדריכה את האדם להתדבקות עם רעהו ולא עם רבו דווקא, כך גם המשך המשנה המורה על התאבקות בעפר רגליהם ושתיית דבריהם עוסקת ברצון העז להתחבר לחברך לשם ההתחברות עצמה ולא למען תועלת כזו או אחרת.

רק נותר לנו לשאול את עצמנו האם בתקופתם של הכותבים - הרב קוק ותלמידו הרב חרל"פ - היה מקום לחיבור כזה בעם ישראל? כאשר אני נכנס לדיון תורני כל שהוא בימים אלו האם יש לי מטרה **משותפת** אמיתית?

נראה שמטרת רוב הכינוסים והדיונים בתקופתנו נוצרים לצורך ההתחכמות האישית, הפרטים לא מגיעים לדיון עם רצון ליצור אמירה כל שהיא **מתוך** הדיון הציבורי אלא הסקת מסקנות אישית על גביו.

לא נראה שהפנמנו עדיין את הצורך בהופעת החכמה על ידי הרבים, הופעה שאין בה רווח אישי¹⁶.

תורת המחלוקות

כדי להבין את הצורך ביצירה משותפת על ידי חיבור הכוחות נבוא לחקור דווקא את מה שנראה כהופכי לתהליך זה. בהבנה הפשוטה יצירת המחלוקת היא ההפך הגמור מהלימוד בחבורה. כך הירושלמי במסכת חגיגה¹⁷:

בראשונה לא היתה מחלוקת בישראל אלא על הסמיכה בלבד ועשו שמאי והלל ועשו אותן ד', משרבו תלמידי בית שמאי ותלמידי בית הלל ולא שימשו את רביהן כל צורכן ורבו המחלוקת בישראל

¹⁶ **שאלה:** אינני מבין, איזה יתרון טמון לי בהופעת תורה בדרך זו? מהו הרווח הלימודי שאני מקבל כאן?
תשובה: עצם השאלה היא האמירה, וזו התפיסה שאנו צרכים לעקור מלבנו. אנחנו צרכים להפסיק לחפש רווח פרקטי בכל הופעת תורה. התורה משפיעה על נפש העולם ונפש זו בדרך כלל לא נגלית אלינו, פשוטי העם, אין זו סיבה להפסיק לנסות לפעול דרך מישור זה אלא להפך - דווקא על ידי רצון ליצור תורה אשר תשפיע בלי תפוקה מיידית בשטח נוכל להתקדם ללימוד רחב ואמיתי יותר.
¹⁷ דף י' עמוד ב'.

ונחלקו לשתי כתות, אלו מטמאין ואלו מטהרין ועוד אינה עתידה לחזור למקומה עד שיבוא בן דוד.

מבלי להתעמק בגוף המחלוקת לעניין הסמיכה על קרבן החגיגה ניתן לראות שהירושלמי מבין שלימוד התורה בצורת המחלוקת אינו מחויב המציאות, מציאות זו החלה בתקופת הזוגות ונתפסת על פי הירושלמי כמציאות 'בדיעבדית' הנגרמת כתוצאה ממחדל בו תלמידים לא שמשו את רבניהם כל צורכם (דהיינו - לא ירדו לסוף דעתם).

מציאות סבוכה זו כמעט שהגיעה לנקודת אל חזור בה נהפך עם ישראל לכמה כתות תלושות זו מזו, אך הירושלמי מנחם אותנו ואומר שמציאות האחדות המתקנת עוד תחזור בימות המשיח.

את אותו הכיוון ניתן להסיק מהגמרא במסכת סוטה¹⁸:

משרבו הרוצחנין בטלה עגלה ערופה... משמת יוסי בן יעוזר איש צרידה ויוסי בן יהודה איש ירושלים בטלו האשכולות שנאמר 'אין אֶשְׁבּוּל לְאֶכּוּל'.

מפרש רש"י במקום:

'האשכולות' - מפרש בגמרא שהכל בהן. עד ימיהן לא היה מחלוקת בחכמי ישראל כולן היו אומרים דברים כנתינתן למשה מסיני, והן הראשונים שנחלקו בסמיכת קרבנות ביום טוב... והוא היה מחלוקת ראשון שהיה בישראל בדברי תורה.

על פי רש"י ניתן להבין שלאחר הדור בו היו מצויים אנשי אשכולות שבכל אחד מהם נאגרו כמה צדדים ופנים מהתורה, קם דור שלא ידע להכיל מכלול רחב שכזה וכל פרט באותו הדור ביטא פן משלו בהבנת התורה, מציאות כזו יצרה את הבסיס ליצירת המחלוקות.

לאור המקורות הללו ניתן להבין שכדי לחתור למציאות אידיאלית אנו צרכים לנסות להעלים את המחלוקות.

האמנם? ומה בדבר הצורך בריבוי הצדדים בתורה? הדרישה לראות את המורכבות במציאות? והאם דווקא בדורינו, דור בו הפרטים הולכים וגדלים ביחס לעבר, דווקא עכשיו תפקידנו הוא לטשטש את זהות הפרט?

האמת האלוקית, גוונים רבים לה ומורכבויות שונות לה. לא סתם נדרשה התורה מ"ט פנים לכל צד¹⁹, אך מורכבות זו אינה צריכה לעמוד בסתירה למציאות אוטופית בה המכלול כולו מקבל צורה אחדותית.

¹⁸ דף מ"ז עמוד א'.

¹⁹ תלמוד ירושלמי למסכת סנהדרין דף כ"ב.

ייחודם של אנשי האשכולות היתה יכולתם לאחד פנים בתורה ולא לייצג צד אחד בלבד ולהתקבע בו. פסיקת ההלכה, גם היא, נבעה בתקופה זו ממקום שונה, במקום שההכרעה תתקבל בצורה בה אני מסכים רק עם אחד מהצדדים וחולק על השני היה מצב בו ההכרעה, אשר מבטאת לכאורה את שיא הפירוד, נבעה מתוך ריבוי הדעות. המציאות הייתה כזו שעל גבי הצדדים השונים נפסק הדין שייצג את כל שבעים הפנים.

עם ישראל עבר, ועדיין עובר, תקופות בהן המחלוקות וההכרעה יוצרות אצל תלמידי החכמים תובנה שהאמת כולה נמצאת אצל צד אחד בלבד. ובדרך כלל האמת תהיה בצד שלהם.

אכן, גם תקופה זו חשובה בהשתלשלות התורה, תקופות אלו נתנו חידוד וצבע לגופי תורה שונים - כל אחד לכשעצמו, אך עדיין אין לראות במצב זה מציאות לכתחילאית.

דווקא העולם המודרני, במישורים שונים, התפתח כדי להבין שאין אמת כללית שמתחבאת תחת גלימתו של אדם אחד²⁰, לצערנו תובנה זו עדיין לא הכניסה רגלה למרכזו בתי המדרשות.

המהפכה המוכרחת לעבור בין תופסי התורה היא מהפכה בצורת החשיבה שממילא תגרום תנועה נפשית שונה שעמה ניגש ללימוד התורה. על תנועה נפשית זו נרחיב בהמשך המאמר.

נבחין בתופעה המתוארת על ידי הגמרא בתמורה²¹:

משמת משה אם רבו מטמאין - טמאו, אם רבו טהורין - טיהרו,
ליבא דאימעט גמירי...

מבאר רשיי:

ליבא דאימעט - הלב נתמעט ולא היו יודעין להחזיר אותן,
ששכחו מתוך פלפול הלכה היאך והיו חלוקין בהן, והלכו אחר
המרובין.

מתוך פלפול הלכתי נתמעט הלב ונוצרה מציאות בה לא ניתן היה לאחד את הדעות חזרה ולא נותר אלא לפסוק על פי רוב. מיעוט הלב הוא צרת הלומדים כיום, חוסר היכולת ללמוד ולהצדיק את לימודו של השני.

²⁰ ניתן לראות כיום שבכל תחום - החל מפיזיקה וכלה באומנות - עובדים כיום בדפוסי חשיבה המורים ליצור חלוקת תפקידים ותתי-תפקידים בכל תחום כך שבכל תחום, קטן ככל שיהיה, ישנו אדם המומחה לכך במיוחד.

דוגמא טובה לכך נמצאת בעולם הרפואה אשר עד לפני עשרות שנים לא חילק בין רופא לבעיות אף וצינור ובין רופא לבעיות כבד וכאבי בטן, וכיום אנו עדים לרופאים אשר מומחים בכל אבר וחלקי האבר וכל אחד מהם יוצר ניתוח מעמיק בתחומו הוא.

²¹ דף ט"ו עמוד ב'.

כדי לחזור למציאות אידיאלית של טרום תקופת הזוגות או צרכים ליצור מודל של תלמידים הבאים לשמוע וליצור יחדיו אמת תורנית²², העבודה הינה בעיקרה עבודה על מידותיו של הלומד. דרך עבודה זו ניתן יהיה לחזור שוב לתורתו של משיח בן דוד²³.

תורת בבל ותורת ארץ ישראל

הגמרא במסכת סנהדרין²⁴ מתדיינת בשאלה האם ישנו צורך לדיין המומחה לקבל את סמכות ה'רשות המחוקקת' בשביל שיוכל לדון דיני ממונות ועדיין להיפטר מתשלום במקרה בו טעה בפסיקת הדין.

אמר רב: האי מאן דבעי למידן דינא, ואי טעה מיבעי למיפטרא – לישקול רשותא מבי ריש גלותא... ומהכא להתם – מהני, דהכא שבט והתם מחוקק. כדתניא: 'לא יסור שבט מיהודה' – אלו ראשי גליות שבבבל, שרודין את ישראל בשבט. 'ומחוקק מבין רגליו' – אלו בני בניו של הלל, שמלמדין תורה ברבים.

מבינה הגמרא שאם רוצים דייני ארץ ישראל ('התם' בלשון הגמרא) לדון בבבל ('הכא') נצרכים הדינים לקבל את אישורו של ראש הגולה. דין זה נותן העדפה מסוימת לבני בבל, העדפה זו נלמדת גם מהפסוקים כפי שניתן לראות. בעקבות הגמרא שואל התוספות במקום:

דחכא שבט והתם מחוקק – משמע דשבט עדיף, והא דאמר בפרק 'מקום שנהגו': אבל מבבל לארץ ישראל כיון דאנן כייפינן להו עבדינן כוותייהו?

התוספות כדרכו מביא מקור סותר ממסכת פסחים בו ניתן לראות שדווקא בני בבל הם הכפופים להנהגות אנשי ארץ ישראל. עונה התוספות:

ואומר רבינו תם דהני מילי במילתא דאיסור והיתר. דבני ארץ

²² **שאלה:** מהי אותה אמת תורנית או ה'אמירה המשותפת' עליה אנו מדברים? הרי בסופו של דבר הושמעו בהבנת הסוגיה קולות שונים, כיצד ניתן לנסח אמירה אחת המורכבת מדעות שונות? האם כוונתך שעצם השמעת הקולות היא האמירה?

תשובה: לא, עצם השמעת הקולות היא רק הקומה הראשונה. מטרתנו היא ליצור בסופו של דבר הבנה אחת בסוגיה. אלא שבניגוד לצורות לימוד מקובלות לא מדובר על אמירה פרטנית אלא אמירה שהורכבה מהלימוד המשותף. על ידי כך נוצרת אמירה אחת הכוללת את כל הקולות שהיו מעורבים בתהליך. זהו השכל הנבדל שנוצר משיתוף של כמה שכלים מוגבלים. הדעות השונות סותרות רק בשלב הראשון. בשלב השני, כשמתחברות נקודות האמת שבהם מצטרפים חלקי האמת לכלל תוכני מורכב וכולט.

²³ **שאלה:** על פי מה שהבנתי אני צריך לדעת לקבל את כל סוגי האמירות. אך מה אני עושה מול אמירה שהיא שטות מוחלטת? ומה אם יבוא אדם עם אמירה שכל האמת אצלו, הוא נחשב לגיטימי בעיניך?

תשובה: גם לשקריו של האדם יש שורש אמת ואולי אם נצא מנקודת הנחה כזו נהיה באמת פתוחים להתייחס לדעה האחרת. מובן שבמקרים קיצוניים ישנם אנשים דוברי שטויות אך הם נדירים בתוך אמירות ציבוריות, וגם אם נאמרה אמירה שכזו היא לא תחזיק זמן בדרך כלל.

²⁴ דף ה' עמוד א'.

ישראל חכימי טפי, דאורא דארץ ישראל מחכים. כדאמר הכא:
 'דאיקרו מחוקק – שמלמדין תורה ברבים' אבל לענין הפקעת ממון
 ליפטר, ד'הפקר בית דין הפקר' עדיפי בני בבל דאיקרו שבט,
 שרודין את העם במקל. והיינו טעמא משום דראש גולה מזכרים
 ונשיא שבארץ ישראל מנקבות כדאמר בירושלמי.

מתרץ התוספות שישנם דינים בהם ניתנת עדיפות לבני ארץ ישראל בגלל
 חכמתם היתרה.

אם נדייק בדברי התוספות נוכל לשים לב לאמירה שלכאורה אינה שייכת
 לעניינו. מדוע מציין התוספות את העובדה שאנשי ארץ ישראל לומדים תורה
 ברבים? אם ידוע לנו שיש להם חכמה יתרה, לשם מה נצרך התוספות לספר שוב
 עובדה זו?

על פי ההבנה המתגבשת לפנינו ניתן יהיה לענות בקלות על השאלה. לימוד
 התורה ברבים הוא הסיבה היוצרת את החכמה, כאשר הלומד חשוף למרחב
 גדול בהרבה מתחום ידיעתו שלו ממילא הוא מחכים יותר.

צריך להבין שהחכמה המדוברת לעניינו אינה חכמה אנושית אלא אותה חכמה
 אלוקית המחוברת לשכל עליון יותר או כדברי המהר"ל – שכל נבדל.

אך מדוע היכולת ללמוד בצוותא מיוחסת דווקא לאנשי ארץ ישראל?
 עוד מהגמרא בהמשכה של מסכת סנהדרין²⁵:

אמר רבי אושעיא: מאי דכתיב: 'וְאַקַח לִי שְׁנֵי מְקִלוֹת לְאַחַד
 קְרָאתִי נָעִם וְלְאַחַד קְרָאתִי חֲבָלִים?' 'נָעִם' – אלו תלמידי חכמים
 שבארץ ישראל, שמנעימין זה לזה בהלכה. 'חֲבָלִים' – אלו תלמידי
 חכמים שבבבל, שמחבלים זה לזה בהלכה. 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׁנֵי בְנֵי
 הַיְצֵהר הָעֹמְדִים' וגו' 'וְשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ'. 'יְצֵהר' – אמר רבי יצחק:
 אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל, שנוחזין זה לזה בהלכה כשמן
 זית, 'וְשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ' – אלו תלמידי חכמים שבבבל שמרורין זה
 לזה בהלכה כזית.

נראה מהאמור שלתלמידי בבל אין יכולת ליצור תלמוד תורה בצורת החבורה,
 אופיים של האנשים והמקום יוצר מציאות ייחודית דווקא לאנשי ארץ ישראל.
 במקום בו ישנה חשיפה גדולה יותר לאור התורה המקורי-האלוקי נדרשת
 היכולת האנושית ללמוד בצורת החבורה, זו ההבנה ב"דאורא דארץ ישראל
 מחכים". החבורה היא הכלי המקבל אור תורה מקורי, וזה ייחודה של תורת

²⁵ דף כ"ד עמוד א'.

ארץ ישראל המושכת אור חדש. לעומת זאת בבבל שאינה חשופה למקור, הלמוד כפרט רק תירגם את האור הקיים לצורת חשיבתו של הלומד.²⁶

הלימוד כפי הלמד

במהלך ארוך מבאר המהר"ל²⁷ את הבנתו לעניין צורת לימוד התורה, אך אם נרצה לסכם את הדרכתו בתמצות:

...כי ראוי שיהיה הלמוד כפי הלמד שהיא החכמה עצמה, שאם הלמד שהוא החכמה מתפשט, כך הלמוד מתפשט גם כן לפרסם אותו.

הלימוד מתרחב יחד עם הלומד, כל עצם בעולמנו הפיזי מתלבש בצורה כל שהיא, כל אבר תופס מקום בחלל היקום המתאים דווקא לתכונתו. כלל זה אינו משתנה בעולם התורה או בעולם לימוד התורה. כל לימוד רוחני יורד לעולמנו בצורה שונה ובאופן שונה, שינויים אלו יחייבו גם אותנו מן הסתם כדי שנוכל להשתלב בהתאם ולהצליח לקלוט את המסר הרוחני בצורה החדה ביותר. ננסה לבאר הבנה זו ביתר שאת על ידי מספר דוגמאות.

אין דורשין בעריות לשלשה, ולא במעשה בראשית לשנים, ולא במרכבה ליחיד.

מבלי לרדת לעומק הדרכת הגמרא²⁸ ניתן לראות בפירוש שכל סוג לימוד יוצא לפועל בצורה חיצונית שונה.

בדומה מאוד גם התורה עצמה יוצרת תכונות מסוימות המחייבות אותנו בצורת הלימוד הלכה למעשה.

דוגמא יפה לכך ניתנת על ידי המהר"ל עצמו²⁹:

...הלומד על מנת ללמד דבר זה כי זה עצם התורה שילמד אחרים גם כן, ולא נתנה התורה שתעמוד אצלו רק נתנה תורה ללמד לאחרים. ודבר זה בארנו למעלה הרבה כי עצם התורה היא שילמד אותה לאחרים...

כידוע לנו התורה לא נותרת רק בצורת אידיאה שמיימת, ביכולתה לרדת עד לפרטי היומיום הקטנים ביותר, ולכן אין סיבה שאותה תורה ממש לא תרד

²⁶ הערת עורך: יש לשים לב לנימוקו של התוספות בסוף דבריו שהובאו לעיל. נתינת טעמו לכך שתורת יושבי הארץ נלמדת בחבורה היא מכיוון שהם באים מבחינת הנקבות בניגוד ליושבי הגולה המסמלים את הזכרים, ניתן להבין טעם זה על פי הרעיון המופיע במקורות פנימיים רבים בהם הזכר מבטא את הנותן והנקבה את המקבל, מושפע מול משפיע. כך גם מובן לענייננו - כוחם של תושבי ארץ ישראל טמון ביכולתם להיות מושפעים ולקבל אחד מן השני. להרחבה עיין ביפרי צדיקי לחנוכה, אות א'.

²⁷ בספר גבורות השם - הקדמת המחבר - הקדמה ראשונה.

²⁸ מסכת תגיגה דף י"א עמוד ב'.

²⁹ דרך חיים - פרק ו' משנה ז'.

ותפסוק גם בדרכי הלימוד שלה עצמה. מכאן גם מבאר המהר"ל את צורת נתינת התורה בהר סיני³⁰: "כפה עליהם הר כגיגית" התורה שהיא מנוגדת לחיי חול ריקנים הינה מוכרחת ולא אפשרית, ולכן גם צורת הנתינה המקבילה לתוכן הניתן הינה ללא אפשרות בחירה.

בכל דור ניתנת תורת משה מחדש, אמירה זו איננה לפרוטוקול בלבד. התורה, יד ביד עם החיים האבלוציוניים המתפתחים, מתפתחת אף היא, אין התורה נשארת אי שם בנבכי התרבות העתיקה. לא בכדי מספרת לנו הגמרא³¹ שמאות גזירות נשתכחו בימי אבל משה ויחזרו' לעם ישראל בתקופה אחרת, התורה ניתנת בצורות שונות ובפנים שונים לכל דור מחדש. כך גם צורת קבלת התורה ניתנת לכל דור באופן שונה.

בימי בית שני ישבה הסנהדרין בלשכת הגזית בצורת חצי גורן עגולה. וכך מנמקת הגמרא בסנהדרין³²:

אמר רבי אחא בר חנינא: דאמר קרא: 'שָׁרְרָךְ אֲנִי הַסֵּהר אֶל יַחְסֵר הַמְּזִג...'; 'שָׁרְרָךְ' - זו סנהדרין, למה נקרא שמה 'שָׁרְרָךְ'? שהיא יושבת בטיבורו של עולם.

צורת הישיבה איננה מקרית, הסנהדרין יושבת בבית המקדש המבטא שפע אלוקי המתפשט דרכו לעולם כולו. הסנהדרין למעשה שימשו כאחד מן הכלים להורדת השפע וצורת הטבור בה ישבו הקבילה לתפקידם.

מעניין לשים לב שלאחר חורבן הבית גם השתנתה צורת הישיבה במקום בו הופצה התורה לעם ישראל כולו. המקום הוא יבנה כידוע, ובית המדרש היינו בית מדרשו של רבן יוחנן בן זכאי - "כרם דיבנה"³³:

כרם - שם לקבוץ החכמים שנתקבצו ביבנה, וזה לפי שהם דומים בישיבתם שורות שורות כשורות הכרם, והשם יתברך קרא כנסת ישראל כרם, שנאמר: 'כָּרֶם הָיָה לְיִדְיָא'.

כאמור השוני בין הדורות אינו נשאר רק בתכנים הנלמדים אלה גם בצורה החיצונית דרכה מופיעים תכנים אלו.

גם בדורנו ישנה הופעת תורה שונה מדורות קודמים:

כל מה שהוא שגור ביחש של תורת חוץ לארץ במובן פרטי, עולה הוא בערך תורת ארץ ישראל למובן כללי. תורת חוץ לארץ עוסקת בתקון הנפש הפרטית, בדאגתה לחומריותה ורוחניותה, לזיכוכה

³⁰ מסכת עבודה זרה דף ב' עמוד ב'.

³¹ מסכת תמורה דף ט"ז עמוד א'.

³² דף ל"ז עמוד א'.

³³ רמב"ם פירוש המשניות - מסכת עדיות פרק ב' משנה ד'.

והתעלותה בחיי שעה וחיי עולם, אבל רק בתוך נפש פרטית. לא כן תורת ארץ ישראל. היא דואגת תמיד בעד הכלל.

על פי תפיסת הרב קוק³⁴, בדורנו, דור המקבל בחזרה את תורת ארץ ישראל, המשימה היינה איחוד הפרטים.

למרבה הצער המשימה שניתנה לנו לא מבוצעת עדיין בשלמות³⁵:

החוצפה דעקבתא דמשיחא באה מפני שהעולם הוכשר כבר עד כדי לתבע את ההבנה, איך כל הפרטים הם מקושרים עם הכלל, ואין פרט בלתי מקושר עם הגודל הכללי יכול להניח את הדעת. ואם היה העולם עוסק באורה של תורה במדה זו, שתתגדל הנשמה הרוחנית עד כדי הכרת הקשור הראוי של הפרטים עם הכללים הרוחניים, היתה התשובה, ותקון העולם, הבא אתה ועל ידה, מופיעה ויוצאה אל הפועל.

העולם כולו כבר התבשם לתבין שההתפתחות תלויה באיחוד הכללים, בתחומי המדע, הפיזיקה והאומנות מדברים כבר בצורה זו ודווקא אנשי התורה נותרו מאחור. האנשים היחידים אשר מופעים תורה כללית המקשרת תחומים שונים הנם מתי מספר.

...ואנו מוכרחים להשתמש בתרופה העליונה, שהיא הוספת כח בכשרון הרוחני, עד אשר הדרך איך להבין ולשער את הקשור של כל עניני הדעות והמעשים התוריים עם הכלל היותר עליון יהיה דבר המוכן והמוצע בדרך ישרה על פי הרגשות הנפשיות השכיחות, ואז ישוב כח החיים הרוחניים כמעשה ובדעה להופיע בעולם.

הרב קוק נתן לנו הדרכה מעשית כיצד להשיב את כח התורה המתאים לדורינו, לימוד תורה בו מתקשרים הפרטים אחד לשני.

לימוד קישור הפרטים מחויב לבוא לידי ביטוי גם בצורת הלימוד, כבר ראינו שאין הלימוד אלא כפי התוכן הנלמד, כדי שנהיה מסוגלים לתפוס את התורה המתאימה לתקופתנו צרכים אנו ליצור צורה אשר תכיל את הדברים באופן המתאים.

ברגע שהלומד יפגש עם הלימוד בצורה מסוימת ממילא הלימוד עצמו ישתנה אף הוא בהתאם.

³⁴ אורות התורה פרק י"ג פיסקה ג'.
³⁵ אורות התשובה פרק ד' פיסקה י'.

שיטת השלישייה – מבנה ומצב נפשי

אם נתבונן ברוב הדיונים היוצרים עימותים בין דעות שונות נבחין בחוסר יכולת ליצור מתוך השיח המשותף, הדיונים ברובם מרוויחים את מטרותם בכך שנוצר שיח' - אף אחד אינו שואף להגיע לתוצאות מעשיות מתוך השיח המשותף. שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטספרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמים.³⁶

כאשר אנו אומרים שתלמידי רבי עקיבא לא נהגו כבוד זה בזה אנתנו מדברים על יכולתם של תלמידים אלו להגיע להקשבה אמיתית אחד לשני³⁷, הקשבה אמיתית טומנת בתוכה את האמון ביצירה משותפת. כיום יצירה משותפת נתפסת כיותר של אחד מן הצדדים ולא כיצירת דבר מחודש.

ההכרעה שהתקבלה מכוח הסנהדרין יצרה אמת על ידי שיתוף הדעות ללא ביטול דעה כל שהיא.

השאלה העומדת בפנינו היא כיצד אנו יוצרים מבנה אנושי כזה אשר יצליח להביא את הלומד להליך נפשי של הקשבה.

לפני ההצעה המובאת חשוב להדגיש שהמבנה הינו כלי ואמצעי ואין הוא מתיימר להיות מטרה, איננו מתיימרים 'לקדש' דווקא צורה זו ולפסול אחרת כל עוד נקבל את התוצאה המבוקשת.

מבנה השלישייה בנוי למעשה מפירמידה אנושית בה כל זוג לומדים נפגש עם אדם שלישי (אשר נקרא לו 'נציג' לצורך ההסבר), התפקיד הראשון של הנציג הוא ליצור סינתזה מסוימת מהדברים שנאמרו ולגבש הבנה ואמירה מאוחדת מתוך צמד הלומדים.

לאחר מכן הנציג גם הוא נעשה חלק מזוג לומדים. זוג הלומדים החדש מורכב משני נציגים אשר קלטו כבר אמירה של חברותא קודמת וחוף מהבנתם האישית בנושא הנלמד הם אוגרים בתוכם גם את תפיסת לימוד זו.

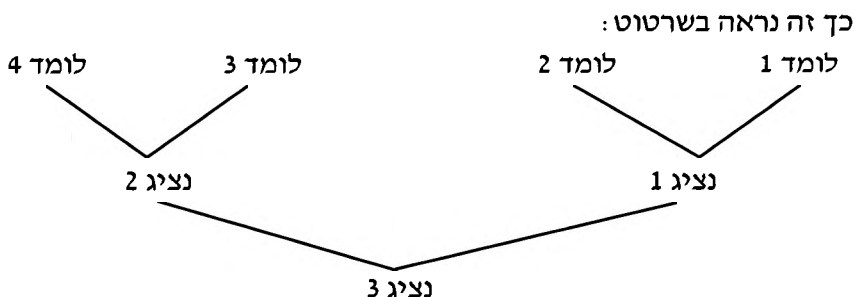
תפקידם השני של הנציגים הוא להעביר את המסר שנקלט בכינוס בו שימשו כנציגים, תפקיד זה אינו עומד בסתירה עם הבנתם האישית את הנושא. תוך כדי ליבון הדברים עם בן הזוג, הלא הוא הנציג המקביל נוצרת הבנה חדשה

³⁶ מסכת יבמות דף ס"ב עמוד ב'.

³⁷ **שאלה**: תלמידי רבי עקיבא בתקופתם נאלצו להתעסק בשמועות (תורה שבעל פה) מכיוון שתורה זו עדיין לא נכתבה אך אנו מתעסקים בפלפול והכל כבר כתוב וידוע ולכן אין לנו צורך בלימוד משותף שכזה! **תשובה**: גם היום אנו רחוקים מלהגיד שכל תלמיד נגיש לכלל המקורות, גם היום כל תלמיד יכול לייבא נפח חדש משלו ללימוד. ללא הגדרת תפקידים מוגדרת ניתן בקלות לראות שכל אחד מביא מומחיות משלו, אם זה תנ"ך, הלכה, ראשונים, אחרונים וכו'.

המורכבת מדעתו האישית של הנציג, ההבנה שהגיעה מהצמד המיוצג על ידו ועולמו של הנציג השני אשר מגיע למפגש עם מטען דומה³⁸.

גם מפגש זה מלווה בקודקוד נוסף (נציג 3 לצורך השרטוט) אשר מעביר את הדברים בצורה דומה, אורך השתלשלות הפירמידה תלויה כמובן בכמות הלומדים אשר משתתפים בחבורה.

הרצון ללמוד יחדיו אינו חדש, שאיפה זו מתפתחת כבר תקופה לא מבוטלת אך בדרך כלל דועכת לאחר שכל פרט מתבקש להיחשף למרחב עצום של דעות ורעיונות שאינם מעניינים אותו, בשלב זה הפרט מבין שהוא תלוי בקבוצתיות ומעדיף לחזור לשיטת הלימוד הפרטית³⁹.

מהצד השני נמצאת השאיפה ליצור משהו רחב ואמיתי שאין ביכולת כל פרט להגיע אליו לבדו.

מבנה השלישייה יוצר לימוד משותף עם ציבור שלם ויחד עם זאת אינו פוגע בפרט. מחויבותו של הפרט בהצעה המובאת היא מינימלית אך היצירה הכללית יכולה להגיע כאן לתפוקתה המקסימלית.

מתוך הבנה הסוברת שבכל אחד מיושבי בית המדרש טמון עולם לימוד ייחודי, שיטת החבורה נותנת לכל פרט ופרט לתת את נקודת ההתמחות שלו בעולם התורה ולהפוך להיות חלק ממכלול רחב יותר.

³⁸ **שאלה:** מדוע שהקודקוד יביא את דעת הצמד אם נוצרת לו תוך כדי הלימוד תפיסת עולם עצמית משלו?
תשובה: השאלה היא היפותטית מכיוון שטיבעם של הדעות הוא להצטרף ואין סיבה שאמת של האחד תסתור בצורה קיצונית לאמיתתו של האחר, ובמקרה שמציאות כזו מתרחשת הנציג יכול לשכנע את הצמד בגישתו.

³⁹ **שאלה:** מדוע לא מחליפים את החברותא בשלישיות כצורה קבועה גם ללימוד הראשוני?
תשובה: שלב השלישיות מתאים דווקא לשלב היצירה בלימוד ולא לשלב הלימוד הראשוני, מכיוון שבשלב ההבנה הראשוני אנו נדרשים ליותר יכולות לימוד טכניות ופחות לפיתוח אמירה חדשנית מתוך הסוגיה. ועוד: השאיפה היא שכל פרט ימצא את ייחודו, ועם המטען הזה יבוא אל האיחוד.

המטרה הראשונה בשיטת הלימוד בחבורה היא ליצור תפיסה לימודית אשר מגיעה ממקום של עבודה משותפת כאידיאל ומאמינה בכוח היצירה האינסופי שניתן לגלות בלימוד שכזה.

שייכות לציבור בעידן של מימוש עצמי

כבר עיינו בכמה הבדלים בין תפיסת התורה הבבלית לזו הארץ ישראלית. המשך לכך ניתן לראות בדברי הנצי"ב⁴⁰:

ומעולם זאת על ישראל, חכמי ארץ ישראל למדים כל אחד בפני עצמו ולא כן חכמי בבל עיקר שקידתם לפלפל ולחדד איש יחד פני רעהו.

ובהמשך לגישה זו כותב הרב חרל"פ⁴¹:

כי שם (בחוץ לארץ) מתגלה התורה בשיתוף של מידת הרחמים למידת הדין ושני הכוחות מאירים בה, לכן מוכרח הדבר שתתברר גם כן על ידי שני כוחות: אחד שואל ואחד משיב, ומבין שניהם יוצאת האמת, אולם לא כן היא בחינת הקודש של ארץ ישראל שהיא כולה מוצקה מבחינה אחת היא הרוממות של העז העליון, אין צורך בחבלות והתרועעות של כוחות משותפים.

ומה נחמד להבין בזה מה שאמרו: 'חד מינייהו כתרי מינן' היינו שבכל זקוקים לשניים: אחד שואל ואחד משיב ובארץ ישראל די באחד, ואחד מארץ ישראל כשנים מחוץ לארץ.

בפשט הדברים ניתן להבחין בגישה לימודית אינדוידואלית לגמרי, לכאורה אין ללומד כיום צורך בשיתוף עם האחר מכיון שהפרט יכול לממש את עצמו ולהגיע לבדו עד קצה יכולתו.

דבריו של הרב חרל"פ מסייעים לנו ליצור שדרוג של מציאות החבורה לתקופה בה אנו נמצאים. בדור המתקרב לגאולה, בו אכן כל פרט שואף לגדלות רחבה יותר ישנו צורך מיוחד בהבלטת הייחוד של כל אחד מאתנו.

הדגשת הייחוד אינה עומדת בסתירה לרצון של איחוד. להפך, צורת הלימוד בחבורה גורמת לכל פרט להדגיש את ייחודו על ידי נתינת מקום לכל אחד מן הלומדים למצות את מומחיותו בתחום בו הוא מתעניין.

ברגע שהלומד יודע שאחריותו בלימוד המשותף נמצאת בתחום מסוים והאחר מתרכז בתחומו שלו, נוצר מרחב זמן ושקט נפשי לכל אחד להתעמק בתחומים המעניינים אותו ללא צורך להתפזר לתחומים שלא מדברים אליו באופן אישי.

⁴⁰ קדמת העמק א', י'.

⁴¹ הקדמה לבית וכול חלק א' עמוד ד'.

בתום הלימוד המשותף יקבל כל אחד מן הלומדים את כל צדדי הלימוד על ידי שאר המשתתפים, ועם זאת ניתנה לו היכולת להתעמק בצורה רצינית בתחום המעניין אותו.

איחוד הדעות והמחשבות יכול לגרום לכל אחד מאתנו מבט רחב יותר ותפיסה אמיתית ועמוקה יותר על הנלמד וממילא להעלות את הפרטים ברמתם, מתוך איחוד הדעות לא נגיע לטשטוש הפרט אלא דווקא לצמיחה ולהבלטה של כל אחד מן הלומדים.